

Psychologische operaties

J.A. Mulder - majoor van de verbindingdienst

Inleiding

En enquête onder het Nederlandse volk met de vraag hoe over propaganda wordt gedacht, zal ongetwijfeld uitsluitend negatieve reacties opleveren. Een volgende vraag over reclame wordt misschien iets minder afwijzend beantwoord, omdat ondanks dat men reclame vaak als hinderlijk ervaart, iedereen het effect (behoeftebevrediging, persoonlijk gewin) ervan inziet. Vragen we ten slotte een mening over een wereldwijde voorlichtingscampagne over landmijnen, dan zegt vermoedelijk bijna honderd procent dat een hele goede zaak te vinden.

In dit artikel wordt een poging gedaan om aan te tonen dat bovenstaande vragen weliswaar verschillende vormen van beïnvloeding bestrijken, maar één gemeenschappelijke noemer tonen: het beïnvloeden van het gedrag, het denken, en doen en laten van (groepen) mensen. Het in operationele omstandigheden (in alle mogelijke vormen) aanwenden van middelen om het gedrag van bepaalde doelgroepen te sturen in de richting die een operationele commandant wil, noemen we 'Psychologische Operaties', verder in dit betoog 'PsyOps' genoemd. De algemene definitie van PsyOps luidt:

„Psychologische Operaties zijn geplande psychologische activiteiten tijdens vrede, crisis en oorlog, gericht op vijandelijke, bevriende en neutrale populaties met als doel hun attitudes en gedragingen die invloed hebben op de gestelde

politieke en militaire doelen, te beïnvloeden” (Vertaling van de definitie in MC-402).

De laatste jaren neemt het belang van de PsyOps als deel van *Command and Control Warfare* sterk toe en zijn de operaties vaak gericht op complete bevolkingsgroepen (eigen dan wel 'vreemde'). Dit is het best zichtbaar geworden tijdens recente crisisbeheersingsoperaties. Dit artikel gaat onder meer in op de PsyOps-campagne die binnen SFOR wordt gevoerd, en maakt duidelijk dat PsyOps een instrument is waarop onze Nederlandse mentaliteit in eerste instantie mogelijk met enige huiver reageert, maar dat in de praktijk buitengewoon positieve resultaten laat zien.

Het doel van dit artikel is inzicht te verschaffen in wat momenteel binnen de NAVO wordt verstaan onder PsyOps, welke aspecten ermee zijn verbonden en hoe ook Nederlandse militairen bijvoorbeeld tijdens uitzendingen te maken kunnen krijgen met PsyOps.

Ontwikkelingen bij de NAVO-partners

De geschiedenis toont ons talloze voorbeelden van PsyOps. Bewust of onbewust maken overheden, organisaties en individuen al eeuwen gebruik van technieken om het gedrag van (mede-)mensen te beïnvloeden. Ik behandel in vogelvlucht een aantal naoorlogse ontwikkelingen op het terrein van PsyOps bij enkele bondgeno-

ten om zo een beeld te krijgen van de huidige en mogelijk toekomstige ontwikkelingen op dit gebied.

West-Duitsland

In West-Duitsland is tijdens de Koude Oorlog in 1959 de PsyOps-capaciteit opnieuw tot stand gebracht, als tegenwicht tegen de Warschaupact-propaganda. Na de bouw van de muur in 1961 bestond er behoefte de bevolking van de DDR te informeren over de NAVO; de haatgevoelens jegens de Bundeswehr tegen te gaan en om de grenswachten ervan te overtuigen het schietbevel te negeren. In die periode is veel geïnvesteerd in nieuwe ontwikkelingen. De Oost-Duitse bevolking kon geen westerse radio-uitzendingen beluisteren, waardoor de Bundeswehr Rundfunk niet voor dit doel kon worden ingezet. Driemaal per jaar werd een krant, de *Volksarmee*, en zelfs een aantal boeken in West-Duitsland gedrukt en verspreid in Oost-Duitsland. De bevolking van Oost-Berlijn en de grenswachten werden per luidspreker bereikt. Tussen 1961 en 1972 zijn circa 100.000 ballonnen met strooifolders (*leaflets*) opgelaten.

In 1972 is, als gevolg van de ontspanning tussen Oost en West, de PsyOps-activiteit weer afgenomen. Sedert de val van de muur (1989) en de Duitse deelname aan crisisbeheersingsoperaties (te beginnen bij Somalië) is de organisatie weer actief en wordt ze - gelet op de beladen naam uit het verleden - sinds 1990 niet meer PsyOps, maar 'Operative Information' genoemd. In 1991 is 950 *Fernmelde Bataillon* opgericht. Het bataljon be-

delivery means	efficiency	number	notes
 radio transmitter	80 kW (MW) 1 kW (VHF) 1 kW (HF)	1 6 3	Range: approx. 90 - 270 km approx. 30 - 50 km
 printing press (mobile)	in 1 h: 12.000 leaflets DIN A5 (14,8 x 21cm) (one colour-one face) per printing press	6	it takes about 3 hours of time from order to the first printed leaflet.
 printing press (station)	in 1 h: 12.000 leaflets DIN A5 (14,8 x 21 cm) out of DIN A3 (21,0 x 29,7 cm) other printing or 84.000 leaflets DIN A5 (14,8 x 21 cm) out of DIN A1 (59,4 x 84,1 cm) other printing	2 2	
 Balloon	per approx. 100 balloons 220.000 leaflets from one take off position	3	Range: max. 30 km
 Loudspeaker	400 Watt	44	Range: max. 2500 m (from helicopter: 1500 x 800 m)
 Video			in preparation

Afb. 1 950 Fernmelde Bataillon.
Kenmerken van distributiemiddelen

Afb. 2 De bulldog met het gezicht
van Churchill als symbool van de
Britse vasthoudendheid

Afb. 3 PsyOps kan ook zijn gericht
op de eigen troepen

staat uit een staf, een training en support eenheid en drie compagnieën: een radiocompagnie, een strooifoldercompagnie en een luidsprekercompagnie.

Groot-Brittannië

De recente geschiedenis van de Britse PsyOps begint met de ervaringen in de crisis in Maleisië van 1948 tot 1960. Vooral in de periode 1952 tot 1955 is een intensieve PsyOps-campagne gevoerd. Latere ervaringen zijn opgedaan in de Falklands en de Golfoorlog. Het recente optreden, met als zwaartepunt Bosnië, heeft geleid tot een sterke uitbreiding van de Britse PsyOps-capaciteit.

De huidige 15th PsyOps Group bestaat uit 160 *dual-appointed* personen. De Britten spreken daarbij van een schaduworganisatie. Voor de periode april 1997 tot april 1999 is een bedrag van £ 10 miljoen vrijgemaakt voor het verder opzetten van de PsyOps-organisatie. Er komt een Triservice PsyOps-staf, en een aantal specialisten uit de civiele tv- en radio-wereld wordt geworven en opgeleid om als reservist direct oproepbaar te zijn. De nieuwe organisatie moet op 1 april 1999 gereed zijn en voorziet in ieder geval in de behoefte tijdens crisissomstandigheden en oorlogstijd.

De Verenigde Staten

De enige NAVO-partner met een zeer uitgebreide PsyOps-capaciteit is de VS. Hun organisatie bestaat uit vier PsyOps-groepen, ieder bestaande uit

vier bataljons. In vredestijd is er één groep paraat en zijn de vier bataljons van deze groep ieder operationeel ontplooid in een deel van de wereld. De huidige sterkte is zo'n 1.200 man, waarbij moet worden opgemerkt dat veel gebruik wordt gemaakt van reservisten. In elke Amerikaanse operatie speelt PsyOps een belangrijke rol.

Van nagenoeg alle overige partners kan worden gezegd dat ofwel wordt gewerkt aan een nationale doctrine c.q. capaciteit (bijvoorbeeld in België en Denemarken), ofwel dat de bestaande capaciteit van zowel personeel als materieel wordt aangepast aan de jongste ontwikkelingen (bijvoorbeeld Italië, Spanje, Griekenland en Turkije).

De huidige (NAVO-)doctrine

Hoewel dit artikel zich beperkt tot PsyOps, dient de lezer zich te realiseren dat binnen de vigerende doctrine PsyOps samen met *Electronic Warfare* (EW), *Operations Security* (OPSEC), *Deception* en *Physical Destruction* deel uitmaakt van *Command and Control Warfare* (C2W). De relatie met *Information Operations* (IO) wordt in dit artikel buiten beschouwing gelaten, omdat de doctrine rond dit onderwerp op dit moment sterk in ontwikkeling is. Zoals de definitie reeds aangaf, is het

	VIDEO	BROCHURE/ HANDBILL	POSTER	NEWSPAPER ARTICLE	RADIO	TOTAL
OFFICE OF THE HIGH REPRESENTATIVE	4	4		21	57	86
UNITED NATIONS (UNMIH, UNHCR, IPTF, ETC)	2	23	7	101	129	262
ICTY		5	1	12	11	29
ICRC				16	11	27
OSCE	10	10	15	73	83	191
EUROPEAN UNION	3			12	11	26
WORLD BANK	1			20	6	27
MISC IO's/NGO's	2	1	1	43	46	93
TOTAL	22	43	24	298	354	741

Afb. 4 De bijdrage van de Combined Joint Information Campaign Task Force (CJICTF) aan Information Operations (IO) en niet-gouvernementele organisaties

doel van PsyOps het beïnvloeden van attitudes. In engere zin gaat het om het nadelig beïnvloeden van de psychische stabiliteit en het moreel van een potentiële tegenstander alsmede het beschermen van de eigen partij tegen activiteiten die door de tegenstander op dit gebied worden ondernomen.

Het document MC 402 van april 1997 (inmiddels door de NAVO-raad goedgekeurd) geeft het nieuwste NAVO-beleid met betrekking tot PsyOps weer. PsyOps kan worden onderverdeeld in vier deelgebieden, die achtereenvolgens zullen worden behandeld.

(a) *Strategic Psychological Activities (SPA)*

„Planned psychological activities in peace, crisis and war which pursue objectives to gain the support and cooperation of friendly and neutral countries and to reduce the will and the capacity of hostile or potentially hostile countries to wage war.”

In het algemeen zijn de doelstellingen van SPA gericht op de lange termijn en zijn ze politiek van aard; met als doel het ondermijnen van de oorlogsbereidheid van een (potentiële) tegenstander en gelijktijdig het vergroten van de steun en medewerking van neutrale en bevriende bevolkingsgroepen. Het uitvoeren van SPA is een nationale verantwoordelijkheid.

(b) *Psychological Consolidation Activities (PCA)*

„Planned psychological activities in crisis and war directed at the civilian population located in areas under friendly control in order to achieve a desired behaviour which supports the military objectives and the operational freedom of the supported commanders.”

Het doel van PCA is het creëren van een situatie waarin de lokale populatie bereid is om met een *Allied Joint Force (AJF)* mee te werken en deze te ondersteunen, waardoor de commandant AJF

vrijheid van handelen verkrijgt en behoudt.

PCA dienen in lijn met SPA te worden ontwikkeld. Ze zijn in principe een nationale verantwoordelijkheid en dienen in coördinatie met de *Joint Force* te worden uitgevoerd. Indien wordt opgetreden buiten het NAVO-gebied of in landen zonder een functionerend civiel bestuursapparaat is de uitvoering van PCA een verantwoordelijkheid van de commandant van de geallieerde strijdmacht.

(c) *Battlefield Psychological Activities (BPA)*

„Planned psychological activities conducted as an integral part of combat operations and designed to bring psychological pressure to bear on enemy forces and civilians under enemy control in the battle area, to assist in the achievement of the tactical objectives.”

BPA zijn een verantwoordelijkheid van de geallieerde strijdmacht en worden toegepast op het operationele en tactische niveau. Ze worden uitgevoerd als inte-

graal onderdeel van militaire operaties, en zijn gericht op de militaire tegenstander en op de lokale bevolking. BPA beogen het moreel van de troepen van een tegenstander te ondermijnen en de bereidheid van de lokale bevolking om deze troepen te ondersteunen, weg te nemen. BPA dienen in overeenstemming te zijn met de strategisch psychologische doelen van een geallieerde strijdmacht.

(d) *Peace Support Psychological Activities (PSPA)*

„Planned psychological activities conducted as an integral part of peace support operations, designed to create a supportive atmosphere and a willingness to cooperate among the parties in conflict and civilian population in the area of operations, to protect the force and to assist in the achievement of mission objectives” (MC 402).

PSPA zijn een verantwoordelijkheid van *Joint Force* en worden ontplooid ter ondersteuning van *Peace Support Operations (PSO's)*. Ze vormen een integraal deel van de planning en uitvoering van PSO's en zijn gericht op de partijen en de bevolking in een operatiegebied. PSPA hebben tot doel een sfeer te creëren waarin zowel de partijen als de burgerbevolking bereid zijn samen te werken, de internationale troepenmacht te beschermen en de gestelde doelen van de missie te realiseren. PSPA is gestoeld op waarheid, betrouwbaarheid en bundeling van krachten.

Deze onderverdeling kan ook worden worden als een onderverdeling naar niveau. SPA hebben een lange-termijn-karakter en zijn gericht op politieke doelstellingen. PCA zijn een nationale verantwoordelijkheid. BPA en PSPA worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de commandant van de *Joint Force* en maken integraal deel uit van de militaire planning. Het zal daarom duidelijk

Afb. 5 Geld-voor-wapens poster

zijn dat wij ons binnen de militaire organisatie kunnen concentreren op de BPA en PSPA.

De uitvoering van PsyOps

Duidelijk is dat PsyOps zich richt op de beïnvloeding van mensen. De moderne media zijn voor dit doel uitermate geschikt en zijn in het verleden zeer veel toegepast, bijvoorbeeld radio-uitzendingen in de Tweede Wereldoorlog; Radio Liberty en Radio Free Europe tijdens de Koude Oorlog; televisie-uitzendingen in Bosnië-Herzegowina enzovoort. Maar ook het gebruik van 'conservatievere' middelen zoals pamfletten, luidsprekers en posters hebben hun waarde bewezen – bijvoorbeeld het uitstrooien van pamfletten tijdens de Golfoorlog, het werken met posters en folders in Bosnië-Herzegowina, het gebruik van luidsprekers in de conflicten tussen Noord- en Zuid-Korea en tussen China en Taiwan – en worden nog altijd als een zeer effectief middel gezien.

Deze middelen hebben niet alleen een offensieve waarde, maar ze lenen zich ook uitstekend voor gebruik in het defensieve kader van de PsyOps, bijvoorbeeld om de eigen troepen en de

eigen bevolking van de juiste informatie te voorzien en eventuele, door een tegenstander verspreide, desinformatie te weerleggen.

Uit het bovenstaande is af te leiden, dat de uitvoering van (Tactische) PsyOps een aantal deelactiviteiten omvat:

– Analyse

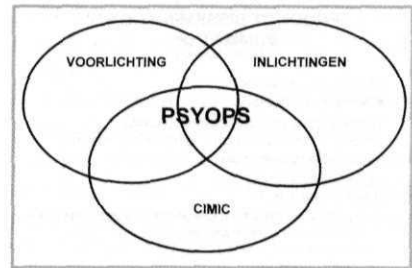
Het bestuderen van bevolkingsgroepen, hun gedrag, gevoeligheden, eigenschappen, actualiteiten, politiek et cetera, en het vaststellen van campagnethema's en doelgroepen. Van groot belang is het vaststellen van thema's die gemeen moeten worden.

– Productontwikkeling

Op grond van de analyse en de beschikbare verspreidingsmiddelen moeten producten worden ontwikkeld, zoals kranten, posters en stroofolders, luidsprekerboodschappen (eventueel in een vreemde taal), radio- en tv-programma's.

– Verspreiding van het product

PsyOps-producten kunnen op vele manieren worden verspreid. Conventionele middelen zijn luidsprekers, luchtballonnen of kleine vliegtuigen om stroofolders te verspreiden dan wel het eenvoudig door eigen personeel laten uitreiken van kranten, folders en affiches. Een minder voor de hand liggend, maar wel noemenswaardig middel is de zogenaamde 'leafletbom'. Modernere middelen zijn radio, televisie en het gebruik van internet. Een belangrijk onderscheid bij de verspreidingsmiddelen kan worden gemaakt tussen het voorhanden hebben van eigen middelen of het inhuren daarvan. (De VS maken veelvuldig gebruik van lokale radio- en tv-stations).

Afb. 7 Raakvlakken met de domeinen voorlichting, inlichtingen en Civil Military Cooperation (CIMIC)

– Terugkoppeling

Het meten van de effecten kan gebeuren door de inlichtingendienst, maar ook door zogenaamde *Tactical Psychological Teams* (TPT's), groepjes van drie à vier militairen en eventueel een tolk, die op straat contacten leggen met de lokale bevolking om zodoende onderzoek te doen naar het resultaat. De resultaten leveren weer gegevens op voor nadere analyse en eventueel een aanpassing van het optreden.

Voorlichting, inlichtingen en CIMIC.

Hoewel doelstelling en mandaat sterk kunnen verschillen heeft PsyOps grote raakvlakken met activiteiten op de terreinen voorlichting, inlichtingen, en *Civil Military Co-operation* (CIMIC).

Voorlichting en PsyOps maken gebruik van dezelfde technieken en middelen en zelfs de boodschap kan weleens dezelfde zijn. Voorlichting is echter gericht op het grote publiek, zowel binnen als buiten de eigen organisatie, en gebruikt daarvoor eigen en publieke media. PsyOps richt zich voornamelijk op een tegenpartij (of een bevolking van een land waar moet worden opgetreden), maar kan ook heel goed worden gericht op de eigen troepen. Primair zal PsyOps gebruikmaken van eigen media, maar waar de kans zich voordoet zal het gebruikmaken van de massamedia zeker moeten worden benut. Juist daarom is een intensieve afstemming

أهنا الشعب العراقي
قد وصلت قوات الجيش الأمريكي منطقة زاخو الآتي
مستقدم قواتنا تتعاون مع قوات عسكرية دولية
منظمة الامم المتحدة لتقديم الخدمات الإنسانية
للأشخاص الذين يحتاجون إليها. لكي نستطيع
الاطمئنة إلى الحياة كذلك الخدمات الصحية
ستفسي قواتنا لكم مؤتمناً المهنات
ان فعل هذا ملابح تتابع ترار الأمم المتحدة
ألمترق ٦٨٨ وألقد هو ألمترق
فضلت حافظنا على قواتنا ومن معها تحت حاربنا
وساعدوا هذه الجهود الإنسانية الطامة
وشكراً

People of Iraq!
Soldiers of the United States of America have arrived in
Zakhu. Our soldiers, international forces, and relief
organizations are being sent to help your brothers who are
suffering. We will be building temporary communities and providing
food, water, and medical care. We are doing this in accordance
with United Nations Resolution 688, and because it is right in
the eyes of Allah.
Our soldiers will not harm you unless you attack them or the
people they are protecting. Do not try to stop the humanitarian
actions of the world; instead, join us in helping your brothers.

John M.D. Shalikashvili
LTG, USA
Commander, Combined Task Force
القيادة المشتركة
تأمم القوات المشتركة

Afb. 6 Introductie van de troepen. Operation Provide Comfort Irak 1991

**PRODUCT DISSEMINATION
SUMMATION**
(AS OF 4 MAR 97)

- HANDBILLS - 1,194,100
- POSTERS - 1,646,410
- NEWSPAPERS - 6,235,000 (58 EDITIONS)
- "MIRKO" YOUTH MAGAZINE - 585,000 (9 EDITIONS)
- RADIO PROGRAMS - 1405
- TV BROADCASTS - 62
- MISCELLANEOUS:
  - COLORING BOOKS WITH COLORING PENCILS / CRAYONS
  - SOCCER BALLS (WITH AND WITHOUT SFOR LOGO)
  - BASKETBALLS
  - SFOR LOGO PENS
  - SFOR LOGO WRITING / NOTE PADS
  - UNMIBH / OHR BULLETINS

**Afb. 8 Informatiecampagne
tijdens SFOR**

met voorlichting van vitaal belang. De persvoorlichter van SHAPE benadrukte op de PsyOps-conferentie in mei 1997 nog eens de noodzaak van een intensieve samenwerking tussen persvoorlichting en PsyOps, maar pleitte tevens voor een strikte scheiding, gelet op de relaties met de media en het verschil in doelgroepen. Inlichtingenorganisaties moeten goede achtergrondinformatie verschaffen over de doelgroepen en zijn daarmee van vitaal belang voor het kunnen uitvoeren van PsyOps-activiteiten. Ook de talenkennis binnen de inlichtingenorganisatie kan goede diensten bewijzen aan PsyOps. Omgekeerd kan de PsyOps-organisatie weer als bron van inlichtingen dienen, waarbij het overigens niet is uitgesloten dat zich daarbij belangentegenstellingen voordoen. In de relatie tussen PsyOps en inlichtingen moeten dezelfde belangenafwegingen worden gemaakt als tussen inlichtingen en Elektronische Oorlogvoering (EOV). CIMIC en PsyOps vertonen grote overeenkomsten wanneer het gaat om het opbouwen van goede betrekkingen met de leiders en het winnen van het vertrouwen van een bevolking. De doelstelling verschilt echter aanzienlijk en ook de middelen komen nauwelijks overeen.

**PsyOps in een militaire
organisatie**

Internationaal verschilt men van mening over de wijze waarop PsyOps in een militaire organisatie moet wor-

**OPERATION RESTORE HOPE
SOMALIË 1992/1993**

Afb. 9 Operatie 'Clean Streets'

**Afb. 10 Wij zijn hier om
hulpkonvoeien te begeleiden,
houd de wegen vrij!!**

den geïntegreerd. Aanvankelijk leek eenheid van opvatting te bestaan over het onderbrengen van PsyOps in de zuil van Command and Control Warfare (C2W) als een onderdeel van Special Operations, maar de jongste ontwikkelingen geven een tendens te zien om PsyOps los te maken van Special Operations en als zelfstandig onderdeel rechtstreeks onder te brengen onder de J3-sectie. Vast staat dat PsyOps vanwege deze problematiek op het hoogste niveau dient te worden gecoördineerd. Een voorbeeld op dit gebied is de Information Campaign in SFOR.

Een ander probleem vormt de onderbevelstellingen van PsyOps-eenheden. *Transfer of Authority* (TOA) is voor sommige lange-termijnactiviteiten niet per se nodig, omdat er voldoende tijd beschikbaar is voor de besluitvorming (bijvoorbeeld het uitgeven van een maandblad), maar voor de uitvoering van tactische operaties zoals de inzet van luidsprekers of het afwerpen van leaflets is TOA essentieel. Tijdens de oefening *Allied Effort* van 10-23 november 1997 (als onderdeel van de Combined Joint Task Force-trial) is dit voor het eerst beoefend. Omdat daar eens te meer is

gebleken dat TOA een voorwaarde is om effectief te kunnen opereren, is in december 1997 overgegaan tot de TOA voor de PsyOps-elementen in SFOR.

PsyOps in SFOR

Binnen de SFOR-organisatie worden de PsyOps-activiteiten samengevat onder de naam Information Campaign. Deze campagne wordt gevoerd door de *Combined Joint Information Campaign Task Force* (CJICTF), die de volgende aspecten tot taak heeft.

- *Conduct a coordinated information campaign in support of COM-SFOR in the Bosnia-Herzegovina area of operations;*
- *Influence attitudes and behaviors to break the cycle of violence;*
- *Facilitate transfer to civil control;*
- *COMSFOR's direct communication link to the population of Bosnia-Herzegovina.*

Het plan bestrijkt het gehele terrein van het Dayton-akkoord. Gelet op de gevoeligheid van de materie (zowel intern als extern) is een proces van goedkeuring ontwikkeld waarbij de commandant van SFOR uiteindelijk persoonlijk zijn fiat dient te geven aan de PsyOps-activiteiten. Hiermee is 48 tot 72 uur gemoeid, hetgeen soms belemmerend werkt.

Binnen de Amerikaanse organisatie in MND-Noord is een PsyOps-organisatie opgenomen van 48 man. PsyOps Support Elements zijn opgenomen op brigade- (BPSE) en divisie- (DPSE) niveau (een legerkorps kent een Tactical PSE). In de drie brigades opereren 14 Tactical PsyOps-teams, bestaande uit vier man van verschillende nationaliteiten. Deze teams doen het werk op de straat en bij de bevolking. (Internationaal bestaat een grote behoefte aan dit soort teams, wat voor de kleinere landen een goede kans biedt om een bijdrage te leveren). Daarnaast zijn contracten gesloten met 25 grote en kleine lokale radiostations om voorbereide tapes uit te zenden. Soms moet hiervoor worden betaald (vooral aan Servische

zijde). De tapes worden centraal vervaardigd in de diverse dialecten. De SFOR-persconferentie vormt een belangrijke basis voor de te verstrekken informatie.

De Duitsers hebben gekozen voor de ondersteuning van PsyOps in Bosnië-Herzegovina vanuit de thuisbasis in Mayen, dat wil zeggen dat zo veel mogelijk thuis wordt voorbereid (drukwerk, het voorbereiden van radio-uitzendingen). Twee Duitse activiteiten springen in het oog: Radio Andernach en het tijdschrift *Mirko*. Radio Andernach verzorgt uitzendingen ten behoeve van de Duitse militairen in Bosnië-Herzegovina, maar is ook populair bij de lokale bevolking. Het blad *Mirko* is specifiek gericht op de jeugd van zes tot twintig jaar en voor de allerkleinsten was er een kleurboek. *Mirko* wordt uitgegeven in het Servisch (cyrillisch schrift) en in het Servo-Kroatisch. Een kleine oplage in het Engels (en soms ook Duits) wordt gemaakt in het kader van de besluitvormingsketen en voor de eigen troepen. *Mirko* is een jongetje, dat symbool staat voor de Bosnische jeugd. Op deze wijze wordt invloed uitgeoefend op het in positieve zin denken aan de toekomst, het wegnemen van vooroordelen en het waarschuwen voor gevaren als mijnen. Door gebruik te maken van

Afb. 11 De omslag van het blad *Mirko*

Afb. 12 Briefkaart met de tekst: 'Hier gibt's die neue Mirko'

goede kwaliteit kleurendruk is het mogelijk posters van populaire popgroepen en filmsterren op te nemen. Het blad is uiterst populair. Verspreiding wordt met name door de Serven met lede ogen aangezien; een poging in het beginstadium uitgifte te verijdelen, is mislukt. Terugkoppeling wordt bereikt door in het blad antwoordkaarten op te nemen, die bij iedere SFOR-soldaat kunnen worden ingeleverd. Zodoende ontstaat meer vertrouwen in SFOR, wordt de ontvangst gegarandeerd en kan het bereik worden gemeten. Het blad wordt bij 950 Fernmelde Bataillon gedrukt in Adenau in een oplage van 65.000 stuks.

Als zeer recent voorbeeld van PsyOps binnen SFOR kan de operatie *Harvest* worden genoemd. Doel van de operatie was om de bevolking van Bosnië-Herzegovina ertoe aan te zetten de veronderstelde zeer grote hoeveelheden vuurwapens en explosieven in particulier bezit in te leveren, waarbij dan tevens een amnestieregeling van kracht was. Het vertrouwen in het vredesproces en de veiligheid van SFOR worden hiermee bewerkstelligd.

Voorafgaande en tijdens de operatie is een intensieve PsyOps-campagne (binnen SFOR: Information Campaign) gevoerd met de volgende thema's:

- 'Peace is here to stay - hand in your weapons with confidence and contribute to the peace',
- 'Mines, weapons and ordnance are dangerous to you and your family',
- 'During the Amnesty you can hand

in items with complete anonymity and with immunity from prosecution',

- 'All items handed in will be permanently removed from circulation'.
- Van het grootste belang is dat acties als deze zeer nauwkeurig worden gecoördineerd met het *Press and Information Office (PIO)*.

Conclusie

Crisisbeheersingsoperaties nemen in aantal toe. Het wordt steeds belangrijker om democratiserings- en ontwapeningsactiviteiten in goede banen te leiden. Daarbij dient door de vredes troepen overtuigend te worden omgegaan met de lokale bevolking. Psychologische operaties spelen in dit verband in toenemende mate een rol van grote betekenis. Ook Nederland wil een belangrijke rol blijven vervullen bij de uitvoering van crisisbeheersingsoperaties en kan zich dus niet onttrekken aan de internationale ontwikkelingen op dit gebied.

Literatuur

- *Psychological Operations, Principles and Case Studies*, Col USAF Frank L. Goldstein.
- *Grand Strategy for Information Age National Security*, Ltcol USAF Kevin J. Kennedy e.a.
- MC 402 (*NATO Psychological Operations Policy*) van 7 april 1997.
- *Field Manual Informations Operations (FM 100-6)*, HQ of the Army, Washington, aug. '96.
- Het blad *Mirko* is een productie van 950 FM Bn, Mayen, Duitsland.

* De opgenomen illustraties over de VS-campagnes in Somalië, Irak, Haïti en Panama zijn afkomstig van de *4th PsyOps Group*, Fort Bragg, North Carolina, USA.

